

Transnacionalna okupacija Kolumbije

Razgovarala: Marina Kelava, H-Alter

4800 djece umrlo je u posljednjih nekoliko godina na području kolumbijskog poluotoka La Guajira zbog zagađenja vode i nedostatka hrane. Glavni uzrok zagađenja Guajire su rudnici, iz kojih dolazi i ugljen koji se pali u Plominu kako bismo mi trošili električnu energiju. "Rudarske tvrtke uz potporu države okupiraju urođeničke teritorije, a najgore je što je to postalo normalno", kaže Danilo Urrea iz organizacije CENSAT Agua Viva.

Gigantski rudnik [Cerrejon](#) u Kolumbiji koji proizvodi više od 30 milijuna tona ugljena godišnje ili gotovo pet posto svjetske godišnje proizvodnje, i termoelektranu Plomin u Istri povezuje lanac ugljena, ali i lanac zagađenja. Kolumbija je četvrti najveći svjetski izvoznik ugljena, a rudnici na polupustinjskom poluotoku na granici s Venezuelom najveći su izvor tog goriva. Više od polovice u Kolumbiji eksploatiranog ugljena biva uvezeno u Europu, a prema dostupnim podacima, 25 posto ugljena kojeg koristi termoelektrana Plomin dolazi upravo iz Kolumbije.

*Na tribini u organizaciji Zelene Istre pod nazivom "Kobni lanac ugljena - od Kolumbije do Italije i Hrvatske" održanoj u Puli prošloga tjedna, o kolumbijskom je slučaju govorio **Danilo Urrea**, aktivist iz okolišne organizacije CENSAT Agua Viva koja pomaže lokalnim zajednicama u borbi za njihova prava. S Urreom smo razgovarali o tome kakve okolišne i društvene posljedice ostavlja eksploatacija ugljena na poluotoku Guajira, postoji li odgovornost Europe prema ovim kršenjima ljudskih prava te kako kolumbijske vlasti koriste ekstraktivne industrije kao sredstvo rata protiv gerilskih grupa.*

U dokumentarnom filmu [La Buena Vida](#) koji je nedavno prikazan u Zagrebu i u Puli, predstavljen je proces preseljenja jednog sela urođeničkog naroda Wayuu zbog proširenja rudnika Cerrejon. U filmu je vidljivo kako preseljenje potpuno mijenja njihov način života i dovodi ih na područje bez vode iako im je korporacija obećavala bolji život. S obzirom da preseljenja zbog rudnika traju već desetljećima, jesu li sva ona slična iskustvu ovoga sela?

Deložacije i preseljenja imaju dva značenja, ovisno tko govori o tome. Kada govori tvrtka koja eksploatira ugljen - konzorcij tri korporacije *BHP Billiton*, *Anglo American* i *Glencore plc.* - govori o tome, ona govori o preseljenju u nove nastambe. Međutim, kada sami stanovnici govore o tome, oni to nazivaju deložacijom jer nemaju izbora, prisiljeni su napustiti zemlju na kojoj žive stoljećima. Neka se preseljenja događaju u dogovoru sa zajednicama, a neka prisilno. Država pomaže korporacijama u prisilnim deložacijama koje kasnije značajno utječu na njihovu kulturu i način života.

Naime, 60 posto stanovništva tog područja čine pretežno indijanske, afrikanke i afro-indijanske zajednice, koje često koriste zemljište kao zajednički teritorij, a ne nužno kao privatno vlasništvo. U starim su selima imali na raspolaganju velike prostore i živjeli su u

kućama od tradicionalnih materijala. U novim naseljima kuće su sagrađene u nizu i od betona, a prostor koji im je na raspolaganju je ograničen. Također, na starom zemljištu nisu plaćali režije što sad moraju, i to im je potpuna nepoznanica. Kuće su uz cestu što im je isto velika promjena. Sve to ima veliki utjecaj na njihov svakodnevni život, neki ne žele živjeti na novim mjestima. Za njih rudnik uništava i život i smrt. Oni vjeruju da kroz snove razgovaraju s precima. Rudnik uništava groblja, a u novim kućama od betona ne mogu sanjati.

U Kolumbiji se zapravo događa proces transnacionalne okupacije, rudarske tvrtke bez pristanka lokalnih zajednica uz potporu države okupiraju zemlju. Najgore je što je to postalo normalno, žele uvjeriti ljude da je normalno izgubiti zemlju, pravo na vodu i hranu. Djeca rođena posljednjih godina misle da je ovo jedina realnost i jedini način življenja.

O koliko zajednica govorimo?

Konkretno zbog rudnika Cerrejon preseljeno je ili deložirano 16 sela, naselja, zajednica. To je sveukupno oko 20 tisuća ljudi.

Prema Cerrejonovom planu upravljanja okolišem, u rudniku se koristi 17 milijuna litara vode dnevno. Kako tolika potrošnja vode utječe na pristup vodi lokalnim stanovnicima?

Tih 17 milijuna služi samo za navodnjavanje ceste kako se ne bi dizala prašina dok kamioni prevoze ugljen. U cijelom procesu eksploatacije ugljena računamo da se koristi 34-35 milijuna litara vode dnevno. Voda koju koriste dolazi prvenstveno iz rijeke Rancheria, njenih pritoka i podzemnih izvora. Iako korporacije koje su vlasnici rudnika tvrde kako koriste uglavnom otpadne vode, istraživanja nevladinih organizacija pokazala su da su promijenili tok rijekama kako bi skrenuli vodu prema rudniku.

Privatizacija vode od strane korporacije događa se na više načina. Voda se može privatizirati putem onečišćenja, pomicanja toka rijeke, prisvajanja izvora vode. Sada će zbog proširenja granica ugljenokopa, koji se već prostire na ogromnih 69 tisuća hektara, još dodatnih sedam rijeka promijeniti prirodni tok. Već se počelo s pomicanjem toka najveće rijeke Arroyo Bruno. Sve to značajno mijenja život. Preseljene zajednice često ne mogu više držati životinje i baviti se poljoprivredom jer jedva da imaju vode za piće. Te zajednice su većinom preživljavale od životinjskih proizvoda i uzgoja hrane. Sada im je ugroženo pravo i na vodu i na hranu.

Iako rudnik plaća koncesijsku naknadu lokalnim vlastima, na poluotoku Guajira zadnjih je godina umrlo 4800 djece zbog pothranjenosti i od bolesti povezanih sa zagađenom vodom. Vlasti rudnik predstavljaju kao razvoj za tu regiju, ali što znači razvoj? Razvoj bi trebala biti mogućnost boljeg života za ljude. Toga za stanovnike Guajire sigurno nema. Rudarska se tvrtka predstavlja kao socijalno osjetljiva, a za manjak vode krive klimatske promjene. Cerrejon ne podliježe nikakvim odgovornostima. Iako ne možemo reći da je rudnik direktan uzrok smrti ove djece, znamo da, kad ne bi bilo rudnika, ne bi bilo ni toliko manjka vode.

Cerrejon je rudnik površinskog kopa kakve ne poznajemo u Hrvatskoj. Kako rudnici ugljena ovog tipa i ovih razmjera još utječu na okoliš?

Osim manjka vode, javljaju se bolesti povezane sa zagađenjem zraka. To su bolesti respiratornog sustava do koji dolazi zbog udisanja prašine, očne bolesti, razni tumori, bolesti probavnog sustava kao posljedica zagađene vode. Ne obolijevaju samo lokalni stanovnici, već i radnici u rudniku. Prema tvrdnjama sindikata uvjeti rada u rudniku nisu po normativima, radi se u teškim uvjetima.

Na koji način vaša udruga i druge organizacije civilnog društva pružaju podršku pogođenim zajednicama?

Djelujemo na više načina, prikupljamo usmene povijesti kako se ne bi zaboravilo tko su ti narodi, otkuda dolaze. Današnja djeca ne znaju kako su njihovi preci živjeli ranije, poznaju samo zagađenje i rad rudnika. Zatim, održavamo edukacije o okolišu kako bismo stvorili kolektivnu svijest o važnosti zaštite okoliša, te pružamo pravnu pomoć zajednicama u Guajiri. S drugim pogođenim zajednicama iz Kolumbije organiziramo razmjene iskustava kako bi se oni borili zajedno i bili potpora jedni drugima.

Kako se najviše tog ugljena izvozi u Europu, kolika je tu odgovornost europskih institucija? Zašto je bitno da ljudi ovdje u Istri i cijeloj Europi čuju ovu stranu priče o Cerrejonu?

Vjerujemo da društva i u Kolumbiji i u Europi nisu dovoljno informirana. Puno ljudi ne razmišlja o tome otkuda dolazi ugljen i što se u tim državama događa uslijed eksploatacije ugljena. Korporacije u čijem je vlasništvu Cerrejon, *BHP Billiton*, *Anglo American* i *Glencore plc*, sve imaju sjedište u europskim državama. Odgovornost snose i oni koji investiraju u dionice, to su često norveški, švedski i slični mirovinski fondovi koji zarađuju novac na toj kolumbijskoj priči. To je fenomen financijalizacije prirode. Od toga se financira socijalna sigurnost Europljana dok ljudi u Kolumbiji umiru od gladi. I Hrvatska sudjeluje u toj nepravdi jer uvozi 25 posto ugljena koji se spaljuje u Plominu iz Kolumbije. Uz to, izgaranje ugljena ubrzava klimatsku krizu koja je globalna i za koju je i odgovornost globalna. Države koje uvoze ugljen dijele odgovornost i za situaciju u Kolumbiji i za klimatske promjene.

Kolumbija je četvrti najveći svjetski izvoznik ugljena. Gotovo četvrtina BDP-a dolazi od ekstraktivnih industrija, slično kao i kod susjeda Brazila. Problem s ekstraktivnim industrijama širi je od same eksploatacije ugljena. Je li utjecaj drugih rudnika ugljena i rudnika drugih sirovina sličan ovoj priči o Cerrejonu?

Cerrejon je najveći rudnik u Kolumbiji, ali u okolici postoje još tri velika rudnika ugljena. Ima i drugih rudnika ugljena po Kolumbiji, ali su manji pa su i razmjeri njihovog utjecaja manji. Kolumbija izvozi i brojne druge sirovine kao što su nafta, zlato, srebro, dragulji. Trgovina smaragdima je, primjerice, u potpunosti pod kontrolom mafijaških gerilskih skupina. Kolumbija je poljoprivredna zemlja, a ljudima se po cijeloj zemlji nameće

industrija rudarstva. Osim što rudarske korporacije svih vrsta prisilno iseljavaju lokalne zajednice, kolumbijska država nema razvijene institucije koje bi pratile rad rudnika, pratile koliko se stvarno rude eksploatira, čimbenike koji utječu na zdravlje ni druge važne parametre. Ako se ostvare planovi vlade za brojne nove rudnike, problemi će biti još veći.

Osim rudnika, vlada planira i masovno proširenje mreže hidroelektrana. Na koji način kolumbijska vlast koristi gradnju hidroelektrana i rudarstva u ratu s gerilskim skupinama?

Kolumbija već sada proizvodi dovoljno energije za vlastite potrebe, no vlada planira proširenje proizvodnje i višak energije izvoziti u druge zemlje Srednje i Južne Amerike. Također, ako država nastavi podupirati razvoj rudnika, trebat će im više energije. Ovi planovi neće ići na dobrobit građana već korporacija. To se već dogodilo u Čileu gdje mreža hidroelektrana u Patagoniji služi za rad rudnika. To je model koji Kolumbija Vlasti predstavljaju rudnik kao razvoj za tu regiju, ali što znači razvoj? Razvoj bi trebala biti mogućnost boljeg života za ljude želi slijediti.

Mjesta gdje planiraju nove brane su uglavnom ona gdje gerila kontrolira teritorij, uglavnom je riječ o FARC-u ([*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*](#)) s kojima je u tijeku građanski rat zadnjih pedesetak godina. Gradnja hidroelektrana implicira militarizaciju teritorija jer će vojne postrojbe morati čuvati postrojenja. Naravno, s time vlast želi FARC maknuti od tamo. Također, preuzimanjem neke zone preuzimaju se i poslovi koji su držali gerilci, trgovanje oružjem i drogom. Iako se možda ne bi bavili trgovanjem drogom, zadobivaju kontrolu teritorija kojim prolazi i oružje i droga.

Koji bi bio mogući alternativni razvojni model za Kolumbiju, bez ekstraktivnih industrija?

Kolumbija ima lošu sreću da je bogata sirovinama i da je krenula putem razvoja koji većini stanovnika donosi samo siromaštvo. Od tog nametnutog modela razvoja, modela transnacionalnih korporacija, koristi ima samo jedan posto stanovništva koji kontrolira život svih ostalih. Vlast kao da ne želi ostalim građanima pružati dostojan život. Povijesno Kolumbija je zemlja poljoprivrede koja ima brojne mogućnosti za održivi razvoj. Možda će zvučati kontradiktorno no posljednjih pedeset godina industrija minerala i sirovina predstavlja se građanima kao jedini mogući smjer koji vodi u modernizaciju, no to se nije pokazalo dobrim ni u kojem aspektu, pa smatramo da se trebamo vratiti natrag proizvodnji hrane.

Ovaj intervju izrađen je uz financijsku potporu Europske unije, solidarnog fonda XminusY i Ureda za udruge Vlade RH. Sadržaj ovog intervjua isključiva je odgovornost Zelene Istre i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stajališta Europske unije niti Ureda za udruge Vlade RH.

